

Nr 120.

Ankom till riksdagens kansli den 18 april 1939 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion om utredning rörande kostnadsfri insulinbehandling för kroniskt sockersjuka.

(3:e avd.)

I en inom första kammaren av herr *D. Norman* väckt motion, nr 199, har hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t an hålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning om, på vad sätt och under vilka villkor kroniskt sockersjuka måtte kunna komma i åtnjutande av kostnadsfri insulinbehandling, samt vidtaga de åtgärder, vartill utredningen kunde föranleda.

Beträffande de skäl, som motionären anfört för sitt yrkande, får utskottet hänvisa till motionen.

I sitt år 1934 avgivna betänkande angående den slutna kroppssjukvården i riket m. m. (S. O. U. 1934: 22, sid. 342—44) har *statens sjukvårdskommitté* upptagit till behandling, bland annat, frågan om tillhandahållandet av insulin åt sockersjuka utanför sjukhus.

Kommittén har däri erinrat, att från såväl landstings som icke-landstingsstäders sida åtgärder vidtagits för att underlätta tillgång till insulin för sådana av sockersjuka lidande, å sjukhus ej intagna personer, som vore i kontinuerligt behov av nämnda läkemedel men vilkas ekonomiska ställning beredde svårigheter för tillgodoseendet av detta behov. Kommittén hänvisar härutinnan till en bilaga (nr 10), varav framgår, att sammanlagt 19 landsting för år 1933 anvisat särskilda medel för detta ändamål ävensom att i städerna utanför landsting utgifter för samma ändamål som regel bestritts från anslag till städernas fattigsjukvård. I anslutning härtill har kommittén understrukt vikten av att samtliga sjukvårdsområden vidtog liknande åtgärder samt uppdragit vissa enhetliga riktlinjer för tillhandahållande av insulin på det allmännas bekostnad. Kommittén anför därutinnan i huvudsak följande.

Innan insulintilldelning på det allmännas bekostnad beviljades, borde ett mera kontinuerligt behov av insulin vara på tillförlitligt sätt prövat.

En dylik prövning torde i regel kräva någon tids vård å sjukhus. Av sjukhusläkare utfärdat intyg härom borde därför företes, såvitt icke alldeles särskilda omständigheter föranledde undantag. Då ett ändamålsenligt bruk av insulin förutsatte tillförlitlig kontroll av patienten samt en del av denna kontroll i allmänhet endast kunde utföras på sjukhuslaboratorium, borde vidare, om så icke redan skett, åtgärder vidtagas för beredande av sådan kontroll samt erforderliga föreskrifter meddelas till tryggande av densamma. Slutligen erfordrades för vinnande av ett gott resultat, att patienten meddelades undervisning angående vissa prov, som han själv kunde utföra, och deras betydelse liksom även angående den diet han borde föra.

Vore dessa förutsättningar fyllda, borde tilldelningen av insulin ske på sätt, som icke belastade den sjuke med resekostnader eller transportavgifter i vidare mån än detta vore oundgängligt. Med hänsyn till att dagavgift som regel erlades för varje på lasarett och sjukstuga vårdad patient, låge den bestämmelsen nära till hands, att vederbörande patient skulle själv bidra med en viss del av kostnaderna för själva insulinet. Där det vore fråga om sådan patient, för vilken kommunen vore ersättningspliktig, kunde dock starkt ifrågasättas, om bidrag skulle lämnas. Någon risk för okynnesmedicinering syntes i dessa fall knappast föreligga, medan ett bristande tillmötesgående från kommunens sida kunde medföra våda. Under sådana förhållanden ville kommittén förorda, att av sockersjuka lidande person, som visat sig vara i behov av ett kontinuerligt bruk av insulin och tillika vore medellös eller i den ekonomiska belägenhet, att han endast med svårighet kunde bidra till kostnaden för insulininköp, skulle erhålla insulin helt på landstingets bekostnad. Emot en bestämmelse, att andra insulinbehövande personer erlade en viss del av kostnaderna, hade kommittén intet att erinra. När dagavgifterna vore ganska växlande i olika landstingsområden, ansåge sig kommittén dock icke böra angiva några grunder för kostnadsfördelningen mellan landstinget och den enskilde. Kommittén vore icke heller beredd att föreslå någon övre inkomstgräns för åtnjutande av ifrågavarande bidrag. Möjlighet borde emellertid föreligga för utomlänspatient att i vistelseområdet erhålla hjälp till insulininköp. De på dessa patienter belöpande kostnaderna kunde lämpligen regleras genom en årligen återkommande avräkning mellan vederbörande huvudmän.

Till komplettering av statens sjukvårdskommittés utredning har utskottet från *svenska landstingsförbundets byrå* mottagit *dels* en utförlig promemoria rörande av landstingen senast för år 1938 vidtagna åtgärder för anskaffande av insulin åt obemedlade och mindre bemedlade sockersjuka, som ej äro intagna å sjukhus, *dels ock* en sammanställning av landstingens anslag till ifrågavarande ändamål för år 1939. Dessa handlingar hava bifogats detta utlåtande som bilaga A och B.

Utskottet.

Såsom av ovanstående redogörelse framgår, har det i motionen berörda spörsmålet uppmärksamrats av statens sjukvårdskommitté i dess år 1934 avgivna betänkande. Kommittén har däri understrukt angelägenheten av att medellösa och mindre bemedlade personer, som lida av

sockersjuka och äro i behov av kontinuerligt bruk av insulin, på det allmännas bekostnad tillhandahålles insulin i erforderlig utsträckning. Kommittén, som anser, att detta närmast är en uppgift för vederbörande sjukvårdsområden, har även uppdragit vissa enhetliga riktlinjer för insulinets tillhandahållande. Enligt de uppgifter, som lämnats av svenska landstingsförbundets byrå samt utskottet i övrigt inhämtat, anvisa ock för närvarande praktiskt taget samtliga landsting och städer utanför landsting medel för detta ändamål, därvid de av sjukvårdskommittén förordade riktlinjerna i stort sett följts. Vid sådana förhållanden synes utskottet anledning knappast föreligga att nu påkalla ytterligare åtgärder i det hänseende, motionen avser.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att motionen I:199 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 18 april 1939.

På statsutskottets vägnar:

ANDERS RÅSTOCK.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit
från första kammaren: herrar *Grünebo*, *Nilsson* i Malmö, *Svensson* i Kompersmåla, *Asplund*, *Andersson* i Fältenborg, *Nilsson* i Landeryd, *Bergström*, *Gustafsson* i Benestad, *Ström* i Lidköping, *Andrén*, *Magnusson* i Kalmar och *Bäcklund*; samt
från andra kammaren: herrar *Råstock*, *Jansson* i Falun, *Törnkvist*, *Svensson* i Grönvik, *Eriksson* i Stockholm, *Danielsson*, *Andersson* i Prästbol, *Ward*, *Isacsson*, *Olsson* i Staxäng, *Lundberg* och *Hansson* i Rubbestad.

P. M.

angående landstingsåtgärder för anskaffande av insulin åt obemedlade och mindre bemedlade patienter.

Sedan insulinbehandling mot sockersjuka numera helt slagit igenom, har man ställts inför ett nytt problem, nämligen huru man skall kunna tillhandahålla insulin åt obemedlade och mindre bemedlade å sjukhus ej intagna personer, som äro i behov av dylik behandling. Landstingen hava redan för flera år sedan behjärtat det behov av hjälp, som här föreligger, och beviljat anslag för anskaffande av insulin åt omförmälda sockersjuka — jfr landstingstidskriften, årg. 1925, sid. 182 o. ff. samt 336 —. För närvarande bevilja, enligt vad 1937 års landstingshandlingar giva vid handen, 22 landsting, nämligen Stockholms, Södermanlands, Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs, Kalmar norra, Kalmar södra, Gotlands, Blekinge, Kristianstads, Malmöhus, Hallands, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Skaraborgs, Värmlands, Örebro, Västmanlands, Kopparbergs, Västernorrlands, Västerbottens och Norrbottens läns landsting, anslag för ifrågasvarande ändamål. Här nedan lämnas en översikt över hithörande landstingsanslag för år 1938 och de därmed förknippade villkoren, i den mån dessa finnas återgivna i de tryckta landstingshandlingarna.

Stockholms läns landsting har sedan år 1929 ställt anslag till förvaltningsutskottets förfogande att enligt av förvaltningsutskottet meddelade föreskrifter i fall av behov användas för *kostnadsfritt* tillhandahållande av insulin åt obemedlade eller mindre bemedlade, av sockersjuka lidande personer med hemortsrätt inom länet.

Såsom villkor för kostnadsfritt utlämnande av insulin till omförmälda personer har förvaltningsutskottet godkänt ett av särskilda kommitterade inom utskottet uppgjort förslag. Detta är av följande innebörd:

»Enär det måste anses vara av största vikt, att den sockersjukas insulinbehov blir på det noggrannaste fastställt, vilja kommitterade uppställa såsom ett krav, att den sjuke, såvitt möjligt är, såsom intagen patient å allmän sal på någon länets sjukvårdsanstalt — helst centrallasarettets medicinska avdelning eller serafimerlasarettet, som även har medicinsk avdelning — fått sitt insulinbehov till styrka och mängd fullständigt fastställt.

Sedan den sjukas behov av insulin sålunda blivit bestämt och läkarintyg om behov av insulin i viss mängd under viss tid av lasarettsläkaren utfärdats, erhåller den sjuke vid utskrivning från något länets sjukhus av lasarettets syssloman ett tillståndsbevis att å något länets apotek eller tvenne apotek i Stockholm å landstingets bekostnad uttaga mot ordination svarande insulinbehov samt länspatient å serafimerlasarettet anvisning att å landstingets expedition söka dylikt tillståndsbevis. Att kommitterade ansett sig kunna till lasarettens sysslomän överlämna denna sak, beror därpå, att utredning om och fastställandet av hemortsrätten i länet ändock alltid måste av sysslomännen företagas, varjämte sysslomännen besitta stor vana och erfarenhet, då det gäller utredningen om patienters ekonomiska och sociala förhållanden.

Sålunda utfärdat tillståndsbevis översändes därjämte omedelbart i avskrift till landstingets expedition att av expeditionen begagnas vid granskning av de räkningar, vilka på grund av landstingets ovannämnda ansvarsförbindelse komma att företes från länets apotek. Kommitterade vilja föreslå, att i den cirkulärskrivelse, vilken givetvis måste utgå i ärendet till ifrågavarande apotek, bestämmes, att räkning å utlämnat insulin jämte ovannämnda läkarintyg i original skola insändas till landstingets expedition månatligen. Kontrollen över ifrågavarande räkningar torde lämpligen överlämnas till landstingets apoteksräkningskontrollant.

Kommitterade vilja här framhålla, att i länet säkerligen flera fall f. n. föreligga, där insulinbehovet blivit fastställt på annat sätt, än här ovan föreslagits. Detta bör enligt kommitterades mening icke hindra, att bidrag utgår till därtill i övrigt berättigade. För sådana fall vilja kommitterade föreslå, att sjukhusberedningen i samråd med 1:ste provinsialläkaren lämnas i uppdrag att granska och besluta.»

För år 1938 utgår landstingsanslaget till förevarande ändamål med 20,000 kronor. Landstingets bidrag utgår numera med högst 75 procent av insulinkostnaden och vederbörande sockersjuka eller hans hemortskommun skall bestrida återstående kostnader. Med hänsyn till att landstingets anslag för ändamålet under senare år väsentligt stigit, har förvaltningsutskottet i enlighet med landstingets beslut för fattigvårdsstyrelserna framhållit nödvändigheten, att dessa vid utfärdande av medellöshetsintyg till sådana, som önska erhålla insulinbehandling, iakttaga största varsamhet.

Södermanlands läns landsting, som för år 1938 anslagit 20,000 kronor till insulin, uppdrog år 1935 åt förvaltningsutskottet att inkomma med förslag till de ändringar i grunderna för tilldelande av *fri* insulin, som kunde befinnas behövlige att vidtaga. De hittills gällande grunderna innefattar bemyndigande för lasaretten i Nyköping, Eskilstuna, Flen och Katrineholm samt för sjukstugorna i Mariefred, Strängnäs och Trosa att efter förslag av vederbörande läkare besluta, att insulin skall kostnadsfritt tillhandahållas från sjukhuset utskrivna obemedlade och mindre bemedlade i länet mantalsskrivna personer, vilka för sockersjuka vårdats å något av ovannämnda sjukhus samt vilkas insulinidos där blivit fastställd. Prövningen, huruvida patient är att anse som obemedlad eller mindre bemedlad, är anförtrodd vederbörande direktion.

Östergötlands läns landsting har år 1937 beslutat att tills vidare ställa ett årligt förslagsanslag å 8,000 kronor till förvaltningsutskottets förfo-gande att efter dess prövning i varje särskilt fall användas såsom *bidrag* till bestridande av kostnader för inköp av insulin åt personer, som lida av sockersjuka, under villkor: »att den, som vill komma i åtnjutande av bidrag för ändamålet, eller den fattigvårdsstyrelse, under vilken vederbörande lyder, till förvaltningsutskottet ingiver ansökan om dylikt bidrag, vilken ansökan skall vara åtföljd ej mindre av sådana handlingar, varom i 59 § i lagen om fattigvård säges, än även av legitimerad läkares intyg, att vederbörande lider av sådan sockersjuka, för vilken behandling med insulin kan anses påkallad, samt upptagande därjämte uppgift å mängden av det insulin, som för vederbörande ordinerats, och det apotek, hos vilket läkemedlet skall inköpas, samt att förvaltningsutskottet till varje person, som utskottet finner böra komma i åtnjutande av bidrag för ändamålet, icke må utanordna större belopp än som motsvarar halva kostnaden för den enligt läkarintyget ordinerade insulinmängden.»

Jönköpings läns landsting har år 1931 i enlighet med ett av särskilda av förvaltningsutskottet utsedda kommitterade utarbetat förslag beslutat, att för beredande av hjälp till anskaffande av insulin åt obemedlade och mindre bemedlade personer, vilka lida av sockersjuka och hava hemortsrätt i länet, bevilja anslag, att av detta anslag skall, för anskaffande av erforderligt insulin åt personer med hemortsrätt inom länet utgå åt medellösa hela kostnaden och åt mindre bemedlade halva kostnaden, att som villkor för åtnjutande av bidraget skall gälla, att behovet av insulin konstaterats samt dosens storlek och längden av den tid, varunder insulin skall begagnas, föreskrivits av vederbörande chefsläkare vid något av länets lasarett, sjukhus eller sjukstugor eller vid militärsjukhuset i Eksjö, därvid med chefsläkare vid Jönköpings lasarett skall förstås överläkaren vid medicinska avdelningen. Åt förvaltningsutskottet uppdrogs att dels närmare bestämma om sättet för medlens utdelning, dels skilja mellan obemedlade och mindre bemedlade patienter.

För år 1938 har landstinget för ändamålet beviljat ett förslagsanslag av 24,000 kronor.

Kronobergs läns landsting, som beviljat anslag sedan år 1932, har i staten för lasarettet i Växjö för år 1938 upptagit omkring 8,000 kronor för anskaffande av insulin. Insulinanslaget för Ljungby lasarett ingår i anslaget till läkemedel. Beträffande villkoren för erhållande av hjälp för inköp av insulin gäller följande bestämmelser:

att den sjuke skall vara mantalsskriven inom länet;

att genom intyg från vederbörande ordförande i fattigvårdsstyrelse eller kommunalnämnd styrkes, att den sjuke är i verkligt behov av hjälp för inköp av insulin;

att behovet av insulin konstaterats vid behandling å länets lasarett samt dosens storlek och längden av den tid, varunder insulinet skall begagnas, föreskrivits genom utfärdat intyg av vederbörande läkare vid lasarettet;

att insulinet må av vederbörande med företeende av det av läkaren utfärdade intyget inköpas å apotek inom eller utom länet, varvid halva kostnaden skall kontant erläggas av den sjuke själv eller vederbörande kommun samt andra hälften sedermera betalas å respektive lasarettkontor;

samt att för hithörande ändamål apoteken böra kvartalsvis utfärda räkningar å dessa kostnader, vilka räkningar med bifogande av läkarintygen skola för likvid insändas till vederbörande lasarettssyssloman.

Kalmar läns norra landsting, som för åren 1931 till 1937 beviljat 1,000 kronor för inköp av insulin, ställde för år 1938 till förvaltningsutskottets förfogande ett anslag å samma belopp att användas såsom bidrag till mindre bemedlade personer, som icke åtnjuta fattigunderstöd, för inköp av insulin enligt läkares ordinationer upp till i regel högst 50 procent av kostnaderna.

Kalmar läns södra landsting har alltsedan år 1931 beviljat lasarettsdirektionerna i Kalmar, Oskarshamn och Borgholm anslag till inköp av insulin åt obemedlade och mindre bemedlade patienter på följande villkor:

»1) Sjuk som kan komma i åtnjutande av denna förmån, skall hava hemortsrätt inom landstingsområdet samt styrka, att verkligt behov av ekonomisk hjälp i denna form föreligger.

2) Den sjuke skall hava vårdats å lasarett, där graden av hans sjukdom konstaterats och där en för denna erforderlig insulindos bestämts.

3) Insulinet får avhämtas å lasarettet, där den sjuke på överläkarens

anmaning har skyldighet att inställa sig för undersökning, om så anses önskvärt.

4) På vederbörande lasarettsdirektion eller de personer densamma härtill bemyndigar ankommer prövning, huruvida patient skall erhålla fri insulin.

5) Bidraget får icke tjäna till lindring i den respektive kommuner åliggande skyldigheten att bekosta vård åt sina enligt fattigvårdslagen fattiga sjuka.»

Anslagen, som numera upptagas i respektive lasarettets stater, ingå i läkemedelsanslagen för lasarett.

Gotlands läns landsting har åren 1934—1936 beviljat 1,000 kronor och år 1937 3,000 kronor — jämväl till täckande av brist åren 1936 och 1937 — för anskaffande av insulin åt obemedlade och mindre bemedlade sockersjuka inom länet under följande villkor.

Landstingsbidrag lämnas till $\frac{3}{4}$ av kostnaden för insulin åt i länet hemmahörande sockersjuk patient, vilken genom erhållande av insulin kan sköta sig i hemmet. Ansökan om sådant bidrag skall av den sjuke eller dennes målsman ingivas till landstingets förvaltningsutskott. Sökanden skall lämna uppgift om det apotek, där han önskar inköpa insulinet samt förete:

1. Intyg av läkare vid lasarettet eller Mariahemmet i Visby, utvisande dels att den sjuke genom erhållande av insulin kan sköta sin sjukdom i hemmet, dels storleken av den dos insulin, som i varje fall är behövlig för den sjuke.

2. Intyg av fattigvårdsstyrelsens ordförande i sökandens hemkommun att den sjuke äger hemortsrätt inom länet samt att hans ekonomiska förhållanden äro sådana, att utgiften för insulin för honom kan anses särskilt betungande.

Förvaltningsutskottet eller den person, förvaltningsutskottet därtill utser, prövar ansökan, och kan, om så anses erforderligt, avfordra sökande ytterligare upplysningar rörande hans förmögenhetsförhållanden. Den omständigheten, att den å sökande belöpande delen av insulinkostnaden kan komma att gäldas av fattigvården, utgör icke hinder för landstingsbidragets utgående. Dock må bidrag icke utgå till personer, som äro av fattigvården omhändertagna till varaktig försörjning.

Därest ansökan bifalles, skall sökanden och vederbörande apotek därom underrättas. Avslås ansökan skall i underrättelse till sökanden jämväl angivas orsaken till beslutet.

Vid inköp av ordinerad insulin betalar patienten $\frac{1}{4}$ av kostnaden under det att återstoden av apoteket debiteras landstinget. Specificerad räkning, upptagande patients namn och den uttagna kvantiteten insulin, tillställs landstingets expedition från apoteket. Sedan räkningen attesterats, utsändes likvid till apoteket direkt från landstingets kassa.

Å landstingets expedition skall föras förteckning över de personer, som beviljas bidrag av landstingsmedel till insulin. Förvaltningsutskottet bör tillse, huruvida patient, som åtnjuter sådant bidrag, genom ändrade förmögenhetsvillkor eller på annat sätt skall gå förlustig rätten till landstingsbidrag. Indrages bidrag, skall patienten och vederbörande apotek därom underrättas.

Läkarintyg, som ovan säges, äger giltighet allenast ett år efter utfärdandet.

Blekinge läns landsting har sedan år 1932 berättigat lasarettsläkarna

vid länets lasarett, i tveksamma fall efter vederbörande lasarettsdirektionens beprövande, att från lasarettets förråd till minst en tredjedel av lasarettets självkostnadspris utlämna insulin till sådana å respektive lasarett förut vårdade, landstingsområdet tillhörande medellösa eller mindre bemedlade sockersjuka patienter, vilka äro i oundgängligt behov av insulin, och som med erhållande av insulin enligt lasarettsläkarens bedömning torde kunna skötas i hemmet. Landstinget har vidare föreskrivit, att medellöshet skall styrkas med intyg av vederbörande fattigvårdsstyrelse eller kommunalnämnds ordförande. Till prisskillnadens täckande har landstinget för år 1938 beviljat lasarettet i Karlskrona 2,000 kronor och lasarettet i Karlshamn 1,500 kronor. Anslagen äro upptagna under särskilt konto i respektive lasarettets stater.

Kristianstads läns landsting. Enligt ett av 1930 års landsting fattat beslut äro tills vidare och intill dess landstinget annorlunda bestämmer överläkaren vid medicinska avdelningen vid lasarettet i Kristianstad samt lasarettsläkarna i Ängelholm och Simrishamn berättigade att till sådana obemedlade sockersjuka patienter inom länet, vilka med erhållande av insulin kunna sköta sig i hemmen, tillhandahålla insulin samt för ändamålet anlita anslaget till medicin vid vederbörande lasarett, med skyldighet för läkarna att i tveksamma fall underställa direktionens beprövande för avgörande, huruvida insulin helt eller delvis kostnadsfritt bör tillerkännas patienten.

Malmöhus läns landsting har sedan ett tiotal år tillbaka anslagit medel att användas till inköp av insulin åt medellösa poliklinikpatienter. För år 1938 har för ändamålet upptagits i staten för Lunds lasarett 16,000 kronor, för Landskrona och Trälleborgs lasarett 500 kronor respektive 600 kronor och för Hälsingborgs lasarett 5,300 kronor (varav 1,300 kronor för inköp av insulin till landstingets medellösa patienter).

Hallands läns landsting, som sedan år 1933 lämnat anslag för inköp av insulin, beviljade för år 1938 ett belopp å 10,000 kronor att användas för tillhandahållande av kostnadsfri insulin åt obemedlade och mindre bemedlade sockersjuka från länet, vilka efter föregående sjukhusbehandling medelst intyg av läkare och kommunal myndighet styrka sig vara i behov därav. För rätt att åtnjuta del i anslaget gälla följande villkor.

1) Sjuk, som kan komma i åtnjutande av kostnadsfri insulin, skall hava hemortsrätt inom landstingsområdet, samt genom intyg av kommunal myndighet, avfattat å formulär, som användes för erhållande av nedsättning i legosängsavgifter vid landstingets sjukvårdsinrättningar, styrka, att han själv och för honom försörjningspliktig person är obemedlad eller mindre bemedlad.

2) Den sjuke skall hava vårdats å allmän sjukvårdsinrättning, där graden av hans sjukdom konstaterats och där en för denna erforderlig insulindos bestämts av därtädes anställd läkare.

3) Insulinet får avhämtas å någon länets sjukvårdsinrättning, där der sjuke på läkarens anmaning har skyldighet att inställa sig för undersökning, om så anses önskvärt.

4) På vederbörande sjukvårdsinrättnings inom länet direktion eller de personer, direktionen för ändamålet härtill bemyndigar, ankommer prövning, huruvida patient skall erhålla fri insulin.

5) Kostnadsfri insulin må icke åtnjutas av person, som från vederbörande kommun erhåller bidrag av fattigvårds- och barnavårdskaraktär i annan form än såsom tillfälligt bidrag för sjukdom.

6) Direktionerna äga att kvartalsvis för gottgörelse till förvaltningsutskottet insända räkning å under kvartalet lämnade bidrag till kostnadsfri insulin, skolande vid räkningen fogas ovannämnda intyg, som efter granskningen återställas till vederbörande direktion.

Göteborgs och *Bohus* läns landsting har sedan år 1933 ställt medel till förvaltningsutskottets sjukvårdsavdelnings förfogande att användas som bidrag till mindre bemedlade inom landstingsområdet hemortsberättigade sockersjuka personer, vilka icke åtnjuta fattigvårdsunderstöd, för inköp av insulin enligt de grunder och villkor i övrigt, som avdelningen i fråga äger bestämma. För år 1938 har landstinget beviljat 6,000 kronor.

Älvsborgs läns landsting har sedan ett tiotal år tillbaka beviljat anslag för insulinbehandling åt obemedlade sockersjuka personer. För år 1938 anslogs ett belopp å 35,000 kronor för inköp av insulin, att jämlikt överläkarnas vid medicinska avdelningarna vid lasaretten i Vänersborg och Borås föreskrifter, från nämnda lasarett tillhandahållas inom länet hemmahörande obemedlade och mindre bemedlade patienter, behäftade med sockersjuka, ävensom för ersättande av sådana patienters kostnader för resa till Vänersborg och Borås i och för undersökning samt att ersättning skall utgå för resa med buss eller järnväg från vederbörandes hemort i försörjningshänseende. Vid anslaget beviljande föreskrevs tillika, att nämnda överläkare vid undersökning och behandling (proven inräknade) av patienter, som äro berättigade till fri insulin och fria leverpreparat, äga betinga sig arvode enligt taxa för mindre bemedlade (från 0 till 5 kronor).

Skaraborgs läns landsting, som sedan år 1926 ställt anslag till respektive överläkares vid lasaretten förfogande att under vissa villkor användas såsom bidrag till av sockersjuka lidande medellösa eller mindre bemedlade personers utgifter för inköp av insulin, antog år 1933 följande ändrade bestämmelser rörande dessa anslag.

1. Bidrag ur länslasarettens insulinanslag må utgå till personer från länet, som av vederbörande överläkare efter företagen undersökning befinnas vara i behov av insulin, under förutsättning att personen ifråga med hänsyn till av honom lämnad eller eljest föreliggande uppgift kan anses medellös eller mindre bemedlad.

2. Bidrag må dock icke, då detsamma icke är avsett att tjäna till lindring i den kommunerna jämlikt fattigvårdslagen åliggande skyldigheten att bekosta vård åt sina fattiga sjuka, utgå till personer, som äro av fattigvården omhändertagna till varaktig försörjning.

3. Bidraget utgår sålunda, att patienten tillhandahålles kostnadsfritt vid lasarettet eller på lasarettets bekostnad å angivet apotek viss insulinmängd. Den sålunda viss patient kostnadsfritt tillhandahållna insulinmängden får icke överstiga den insulinmängd, varav patienten av överläkaren för samma tid förklarats vara i behov, eller den del därav, som patienten med hänsyn till sina ekonomiska förhållanden kan anses själv skäligen böra bekosta.

4. Varje ny patient, som tilldelats bidrag ur något av länslasarettens insulinanslag skall genom sysslomannens vid lasarettet försorg till landstingsförvaltningen snarast inrapporteras med angivande därvid av *dels* patientens fullständiga namn och adress, *dels* av den insulinmängd, varav patienten för viss tid av överläkaren förklarats vara i behov, *dels* ock den del av berörda insulinmängd, patienten vid lasarettet förklarats berättigad för viss tid kostnadsfritt erhålla. Berörda tid, under vilken enligt av över-

läkaren och sysslomannen i samråd fattat beslut viss insulinmängd skall kostnadsfritt tillhandahållas viss patient, får dock icke överstiga tre månader.

5. Det tillkommer landstingsförvaltningen, att, på sätt förvaltningen finner lämpligt, rörande samtliga sålunda inrapporterade insulinpatienter införskaffa utredning angående berörda patienters och deras försörjningspliktigas ekonomiska förhållanden samt att, sedan utredning till förvaltningen inkommit, snarast till vederbörande syssloman meddela, i vilken utsträckning patienten efter förenämnda tid om tre månader får, intill dess ändrade förhållanden föreligger, genom lasarettets förmedling kostnadsfritt tillhandahållas insulin. Skulle för patient avsevärt ändrade ekonomiska förhållanden inträda eller den kvantitet insulinmängd, varav patient av överläkaren förklarar vara i behov, avsevärt förändras, kan den insulinmängd, som patienten på grund av landstingsförvaltningens beslut erhåller kostnadsfritt, efter anmälan och prövning av de nya förhållanden genom förvaltningens beslut ökas eller minskas.

6. Därest landstingsförvaltningen skulle av i visst ärende införskaffad utredning finna, att viss patient vid något lasarett kostnadsfritt tillhandahållet insulin med hänsyn till patientens ekonomiska förhållanden uppenbarligen icke bort hava tillhandahållits, tillkommer det sysslomannen vid lasarettet ifråga att efter anmodan av landstingsförvaltningen tillse, att patienten till lasarettet återbär kostnaden för den sålunda tillhandahållna insulinmängden, vilken ersättning tillföres insulinanslaget.

7. För erhållande av fortsatt bidrag åligger det ovillkorligen patient att inställa sig hos överläkaren för ny undersökning vid tidpunkt, som av överläkaren föreskrives, vid äventyr att bidraget eljest indrages.

8. Landstingsförvaltningen bemyndigas utfärda de särskilda föreskrifter, som vid tillämpningen av ovanstående bestämmelse eventuellt må komma att visa sig lämpliga och erforderliga.

För ändamålet utgå för år 1938 följande förslagsanslag:

till lasarettet i Lidköping	kronor	14,000
» » » Falköping	»	3,000
» » » Mariestad	»	2,000

Värmlands läns landsting har sedan ett flertal år beviljat anslag till inköp av insulin. För år 1936 ställdes ett förslagsanslag å 12,000 kronor till förvaltningsutskottets förfogande, att efter grunder, som utskottet må äga bestämma, utgå som bidrag till kostnader för inköp av insulin åt obemedlade eller mindre bemedlade personer inom Värmlands län, för vilka läkare ordinerat insulinbehandling. För år 1938 har i landstingets stat upptagits ett belopp å 18,000 kronor för ändamålet.

Örebro läns landsting har under några år beviljat länslasarettet i Örebro bidrag att användas till bekostande av insulin åt obemedlade och mindre bemedlade, av sockersjuka lidande personer, som vårdats å lasarettets medicinska avdelning och visat sig vara i behov av insulin jämväl efter utskrivningen från lasarettet. För år 1938 har för ändamålet anslagits 11,000 kronor. För bidrags erhållande har landstinget år 1937 utfärdat följande bestämmelser:

1. Sjuk, som kan komma i åtnjutande av bidrag till insulin, skall hava hemortsrätt inom landstingsområdet, samt genom intyg av fattigvårdsstyrelsens ordförande och annan kommunal förtroendemän, avfattat å for-

mulär, som tillhandahålles å länslasarettet eller landstingets expedition, styrka att han själv och för honom försörjningspliktig person är obemedlad eller mindre bemedlad.

2. Den sjuke skall hava vårdats å länslasarettet, där graden av hans sjukdom konstaterats och där en för denna erforderlig insulindos bestämts av överläkaren å medicinska avdelningen.

3. På lasarettsdirektionen eller de personer, direktionen för ändamålet härtill bemyndigar, ankommer prövning, huruvida patient skall erhålla bidrag till insulin.

4. Bidrag till insulin må icke åtnjutas av person, som av vederbörande kommun erhåller bidrag av fattigvårds- och barnavårdskaraktär i annan form än såsom tillfälligt bidrag för sjukdom.

5. Landstingets bidrag utgår med högst 50 procent av insulinkostnaden.

Västmanlands läns landsting, som beviljat anslag för anskaffande av insulin sedan år 1930, beslöt att för år 1938 anvisa och ställa till förvaltningsutskottets förfogande ett förslagsanslag å 8,000 kronor för beredande, efter vederbörande överläkares å centrallasarettets medicinska avdelning och å länslasaretteten i Sala och Köping samt läkarens å länslasarettet i Norberg ordination och prövande av behovet om hjälp åt i länet hemmahörande obemedlade och mindre bemedlade personer, som lida av sockersjuka, sålunda ej person, som åtnjuter fattigunderstöd, av lindring intill 50 procent, endast undantagsvis mera, i kostnaden för anskaffande av insulin.

Kopparbergs läns landsting ställde för år 1938 ett förslagsanslag å 10,000 kronor till förvaltningsutskottets förfogande för bestridande av halva kostnaden för insulin åt i länet hemmahörande obemedlade eller mindre bemedlad sockersjuk patient. För användningen av detta anslag gälla följande bestämmelser, som trädde i tillämpning den 1 januari 1932. (Kopparbergs läns landstings meddelande januari 1932, nr 1.)

Landstingsbidrag lämnas till halva kostnaden för insulin åt i länet hemmahörande sockersjuk patient, vilken genom erhållande av insulin kan sköta sig i hemmet. Ansökan om sådant bidrag skall av den sjuke eller dennes målsman ingivas till direktionen för det lasarett inom länet eller den landstingets sjukstuga där den sjuke vårdats eller i de fall, där sjukhusvistelse icke förekommit, till direktionen för närmast belägna av landstinget drivna lasarett eller sjukstuga. Sökanden skall lämna uppgift om det apotek, där han önskar inköpa åt honom ordinerad insulin samt förete:

1. Intyg av läkare inom länet, utvisande att patient genom erhållande av insulin kan sköta sin sjukdom i hemmet.

2. Intyg av fattigvårdsstyrelsens ordförande i sökandens hemkommun att den sjuke äger hemortsrätt inom länet samt att hans ekonomiska förhållanden äro sådana, att utgiften för insulin för honom kan anses särskilt betungande.

Sjukhusdirektionen prövar ansökan och kan, om så anses erforderligt, avfordra sökanden ytterligare upplysningar rörande hans förmögenhetsförhållanden. Den omständigheten att den å sökanden belöpande delen av insulinkostnaden kan komma att gäldas av fattigvården, utgör icke hinder för landstingsbidragets utgående. Därest ansökan bifalles, skall sökanden och vederbörande apotek därom underrättas. Avslås ansökan skall i underrättelse till sökanden jämväl angivas orsaken till beslutet.

Vid inköp av ordinerad insulin betalar patienten halva kostnaden under

det att andra hälften av apoteket debiteras det sjukhus, varifrån patienten anmäls som berättigad att erhålla landstingsbidrag. Specificerad räkning upptagande patients namn och den uttagna kvantiteten insulin tillställs sjukhuset från apoteket, varpå sjukhusets syssloman attesterar räkningen och översänder den till landstingets expedition. Likvid till apoteket utsändes därpå direkt från landstingets kassa.

Hos sjukhusdirektionerna skall föras förteckning över de personer, som beviljas bidrag av landstingsmedel till insulin. Direktion, som beviljat bidrag till insulin, bör tillse, huruvida patient, som åtnjuter sådant bidrag, genom ändrade förmögenhetsvillkor eller på annat sätt förverkar rätten till landstingsbidrag. Indrages bidrag, skall patienten och vederbörande apotek därom underrättas.

Gävleborgs läns landsting har år 1937 uppdragit åt sitt förvaltningsutskott att verkställa utredning rörande frågan, huruvida och under vilka omständigheter landstinget bör lämna bidrag till beredande av billigare eller kostnadsfri insulin åt vissa obemedlade eller mindre bemedlade sockersjuka personer, samt med sådan utredning och förslag i ärendet skyndsammast möjligt inkomma till landstinget.

Västernorrlands läns landsting, som sedan ett tiotal år tillbaka anvisat medel till inköp av insulin, beviljade för år 1938 ett anslag å 15,000 kronor att användas såsom bidrag till obemedlade eller mindre bemedlade sockersjuka personer för inköp av insulin, vilket anslag ställts till förvaltningsutskottets förfogande i enlighet med tidigare fastställda, i huvudsak så lydande villkor:

1. Anslaget skall användas såsom bidrag till inköp av insulin åt sådan obemedlad eller mindre bemedlad sockersjuk person från länet, vilken enligt ordination av läkare, anställd vid landstinget tillhörigt länslasarett eller militärsjukhuset i Sollefteå (såvitt gäller därstädes vårdade civila sjuka) — ej annan läkare — är i behov av insulin, skolande i intyget jämväl angivas ordinerad insulinmängd ävensom det apotek, där inköpet skall ske;

2. Vederbörande direktion för det sjukhus, vid vilket den ordinerande läkaren är anställd — beträffande militärsjukhuset i Sollefteå lasarettsdirektionen därstädes — skall äga pröva, huruvida vederbörande insulinbehövande person skall anses vara obemedlad eller mindre bemedlad, för vilken prövning skall företes intyg om personens förmögenhetsställning av ordföranden i fattigvårdsstyrelsen i vederbörande vistelsekommun; börande frågan huruvida vederbörande sjuk anses såsom mindre bemedlad eller ej bedömas ur synpunkten, huruvida och i vad mån inköp av erforderlig insulin må bliva för honom med hänsyn till hans förmögenhetsställning betungande;

3. Bidrag skall utgå med belopp motsvarande halva kostnaden av ordinerad insulinmängd (den andra hälften skall sålunda till apoteket betalas av den sjuke själv eller ock i förekommande fall av vederbörandes hemortskommun, varom kommunen bör hava lämnat ansvarsförbindelse); samt

4. den kostnad, som enligt angivna grunder skall gäldas av landstinget, skall förskottas av det sjukhus, vid vilket den ordinerande läkaren är anställd, varefter sjukhuset har att med företeende av vederbörliga verifikationer hos landstingets förvaltningsutskott rekvirera ersättning av för ändamålet utbetalade belopp.

Västerbottens läns landsting beviljade för år 1938 direktionerna för lasarettet i Umeå och Skellefteå 10,000 kronor respektive 8,000 kronor att användas till rese- och sjukvårdsbidrag vid specialvård utom länet och för utlämnande av fri insulin samt beslöt, att direktionerna lämnas i uppdrag att noga pröva och tillse, att bidrag ur anslaget ifråga endast tillkommer person, som styrkt att verkligt behov av understöd föreligger, varvid dock fattigvårdsfall undantagas.

Norbottens läns landsting har för bestridande av kostnaderna vid insulinbehandling för år 1938 beviljat svenska röda korsets XV distrikt ett anslag om 2,000 kronor.

Stockholm i svenska landstingsförbundets byrå den 23 mars 1938.

**Landstingens anslag för år 1939 till insulin åt sockersjuka,
som ej vårdas å lasarett.**

		Kronor.
Stockholms	läns	25,000
Södermanlands	»	25,000
Östergötlands	»	8,000
Jönköpings	»	27,000
Kronobergs	»	1,500 ¹⁾
Kalmar läns norra		1,500
Kalmar läns södra		3,000 ²⁾
Gotlands	läns	3,000
Blekinge	»	5,500
Kristianstads	»	20,900 ²⁾
Malmöhus	»	10,000
Hallands	»	6,500
Göteborgs och Bohus	»	35,000
Älvsborgs	»	24,500
Skaraborgs	»	20,000
Värmlands	»	13,000 ³⁾
Örebro	»	10,000
Västmanlands	»	10,000
Kopparbergs	»	7,000
Gävleborgs	»	20,000
Västernorrlands	»	3,000
Jämtlands	»	19,000 ⁴⁾
Västerbottens	»	2,000 ⁵⁾
Norrbottnens	»	2,000 ⁵⁾

¹⁾ 5,000 kronor i staten för Växjö lasarett; ingår i läkemedelsanslaget för Ljunghy lasarett.

²⁾ Ingår i läkemedelsanslaget för lasarett.

³⁾ Därför 4,668 kronor till täckande av brist i anslag för år 1937.

⁴⁾ Anslag även avsett till rese- och sjukvårdsbidrag vid specialvård utom länet.

⁵⁾ Till svenska röda korsets norrbottensdistrikt.